

Дончо Цончев

Чорапите

Едно момиче продаваше чорапи в дъното на голям магазин. Щандът беше хубав и привличаше купувачите. Тук се нижеше непрекъснато всякакъв шарен народ. Идваха портиери и заместник-министри. Влизаха селянки и попове. Арматуристи от Кремиковци и фаготисти от операта; професори по петрография и рошави хулиганчета; мотаеха се коминочистачи, монахини, хирурзи; белокоси домакини с подути стави и тънкокраки балерини с восьъчни носове. Продавачката наблюдаваше тези различни лица, обноски и дрехи, всички идваха отнякъде, бързаха занякъде, някои случайни думи и жестове загатваха на въображението ѝ за тези привлекателни или скучни места.

Чувствуваше се самотна в гъмжилото на големия магазин и странно неподвижна зад щанда си. Като на бряг. Като стрък трева, надвесен над широка река.

В началото работата ѝ беше много приятна и едно естествено предусещане я караше да очаква от всеки клиент не само покупката на чорапите. Не се питаше и не си отговаряше какво точно очаква, но знаеше, че то е хубаво и много важно. Надеждите побеждаваха разочарованията. Представите заместваха събитията. С времето се научи да разделя хората на лоши и добри, те всъщност сами се разделяха по начините си на поведение. Така тя поиска от двайсетте си години определен характер и ясни позиции по всички важни въпроси – веднага след това разбра, че хубавото, важното нещо, което очаква, ще дойде от един човек, а не от всички заедно. Наистина, колко просто, а да не се сети досега: човек си намира един другар, от него очаква всичко, на него дава всичко, а другите – това е реката, която пои корените или разрушава опората ти в брега.

Започна да чака този човек. Търсеше да го познае в стотиците лица, които се изреждаха пред щанда, питаше за него в книгите, които си купуваше, вечер разговаряше наум в леглото си. Все пак той трябваше да дойде някога. Един единствен, силен, различен от всички останали. Сърдечен, мил и добър. Готов „да падне мъртъв, отколкото да излети без патицата“, както се казваше в онзи хубав разказ за любовта на един паток, който видял пушката на ловеца, насочена към него, но продължил да вика „вак, вак!“ в тръстиката, което значело „литвай, литвай бързо след мен“ и патицата наистина литнала и патокът литнал след нея, ловецът гръмнал, но не ги улучил и после те си продължили любовта, плувайки по тихата вода на реката.

Свикна да се застоява пред огледалото. Искаше да намери приликите си с другите, и разликите, понякога откриваше много свои

предимства, а друг път се отчайваше. Така тя ту се заливаше във весела и непрестанна бърливост, ту изпадаше в дълго и мрачно мълчание.

Научи се да наблюдава внимателно хората. Откри, че те ѝ говореха като през стъкло. Някои я дразнеха с държанието си, други я успокояваха, но всички – нахални или свенливи – изглеждаха зле под проклетата, вечна неонтова светлина. При тази светлина в дъното на магазина човек съвсем лесно можеше да си помисли, че в града живеят само авитаминозни нещастници с някакви трагични, много страшни съдби, успешно изрисувани върху изсмуканите им лица. Лесно беше и да се озлобиш към тези хора. На всичкото отгоре жените, които ѝ се усмихваха – учтиво, дружелюбно и измамно, – с това искаха да им се обърне особено внимание при продажбата. И мъжете, които я гледаха – опипващо, галещо и пробощащо, – на свой ред чакаха същото. Веднага след деловия акт на покупката, усмивките угасваха и погледите клюмнаха над малките пакетчета с чорапи. И като установи всичко това и неговата невероятна повтораемост, момичето направи едно голямо откритие: хората не я забелязваха, защото беше в дъното на магазина.

Така беше, едно и също нещо изглежда по съвсем различни начини в зависимост от мястото, където е поставено. Щом преместиха щанда ѝ отпред, до голямата витрина към улицата, всичко се промени изведнъж. Лицата на клиентите изведнъж станаха по-хубави и приветливи, а усмивките им не така грубо насилени, тоест нещата дойдоха на себе си.

Но най-забележително беше поведението на минавачите отвън. Те се взираха през голямото стъкло, заглеждаха се в нея, някои даже ѝ правеха симпатични мимики и знаци – да я подсетят за най-ласкавите си намерения. Имаше и такива, които направо спираха на тротоара и направо се прехласнаха по нея. Тя се смущаваше. Радваше се силно. Стана двойно по-енергична в работата си и вече всичко вървеше чудесно. Направи си косата при фризьор. Прекрои сатенената престилка и се научи да се гримира добре. Беше от онези момичета, на които всичко стои по еднакъв начин – нито кой знае колко лошо, нито кой знае колко добре. Но тази огромна витрина на една от най-големите търговски улици в града просто я откри за света. Спаси я. Направи от нея наистина онова, което тя винаги бе искала да бъде. Продавачката нямаше волята на игуменка, нито амбициите на балерина – както се бе оставила на забравата в дъното на магазина, така се остави и на новия си щастлив жребий.

И ето един ден как се случи най-важното.

Човекът, който се облегна на щанда и избърбори нещо за някакви дълги вълнени чорапи, я гледаше право в зениците. Той явно питаше за

нещо повече. Тя му каза, че няма такива чорапи и че много отдавна са се продали. Той се усмихна, отмести се да направи място на следващия клиент и не си отиде веднага. Беше млад и хубав. Достатъчен беше. Тя не искаше да реагира никак, когато го видя втория път, но тъй като дълго бе мислила за него, устата ѝ сама му се усмихна. Той каза „добър ден“, тя му кимна и се изчерви. Обърна се и влезе зад завеската на щанда. Ядоса се на себе си. Върна се и съсредоточено започна да рови някакви кутии. Услужи на една бабичка, после на един офицер и се съвзе. Онзи я попита пак за своите дълги вълнени чорапи, повъртя се още малко и си отиде.

На следващия ден го нямаше. И на другия – също. Когато след още няколко дни тя го забеляза на входа, вълнението отново се показва на бузите ѝ. Сега не изтича зад завеската и му отвърна на поздрава любезно. На забележката му, че тук винаги имало страшна навалица, отвърна с няколко думи. Вече си говореха. Той отново попита за чорапите си, но добави, че минал и да я види.

„Само да не ви преча на работата“ – каза.

„Моля ви се“ – каза тя, като не знаеше какво точно значи това.

„Тук наистина е ужасна блъсканица, не бих ли могъл да ви почакам, като свършите?“

Тя сви рамене, погледна го набързо в очите и продължи да си върши работата зад щанда. Беше ѝ приятно и много неловко.

„На вратата пише, че свършвате в пет. Аз ще ви чакам отвън, на тъгла. Ще ви благодаря много, ако ми отделите няколко минути. Довиждане.“

Тя му кимна и тревожно се вгледа в следващия клиент, който за щастие се оказа съвършено разсеян човек.

През оставащите два часа до края на работното време тя показва какво може. Хората бяха смаяни от нейната услужливост и пъргавина. Търговията вървеше отлично. След пет минути се втурна в гардеробната и се изправи пред огледалото първа.

Дълго време са секундите за човешката памет, толкова много неща бяха притичали сега през главата ѝ. Моменти от детството, в които бе получавала истинско внимание от околните, след това боричкането в междучасията, едно нескопосно „обичам те“, написано на листче от тетрадка, и голяма част от досадните майчини речи, в които работата стигаше неизменно до „умната“ и „един ден мъжът ти“. Трезво и весело си даде сметка, че логиката на тези майчини речи отдавна бе започнала да се топи в мисленето ѝ – както се топи захарното петленце в устата.

Само в мисленето.

Назад в годините всъщност нямаше почти нищо освен една абитуриентска нощ, когато целият свят беше пиян, но – ако всичко това, което ставаше тогава, се нарича пиянство – нека този свят въобще да не изтръжнява. И една целувка ѝ пареше, лепната в царевичната нива край Струма. В самия миг сега видя отново големите тикви, които се белееха на месечината, жълтееха се – огромни твърди луни по земята – купищата мамули дъхтяха на зряло и топло, онзи носеше транзистор, изтърва го в мамулитите и после „умната“, разбира се... Твърде хубаво беше, та да е вярно, напразно примките на тиквените мрежи хващаха краката ѝ, докато тичаше към лагера, захапала сърцето си. Ей тъй – почти нищо нямаше в живота ѝ назад. И сега изведнъж този човек с прямите си думи и очи – ей сега щеше да го види отново, „око, което бе отворено и в тъмния му блясък личеше мрачна ревност“ също като на патока в хубавия разказ и ако всичко стане както трябва, в неделя двамата ще идат някъде навън, далеч от всички градове, чорапи и магазини, далеч, където „тревите цъфтят и миризма на глог се носи из полето, и по клоните на старите върби увисваха мъхнатите ресни“.

Страхуваше се от огледалото и от себе си, от онзи, който сега я чакаше на ъгъла, даже от колежките, които се смееха, бутяха се и всъщност не ѝ обръщаха никакво внимание. Облече се и излезе. „Патокът“ я чакаше на ъгъла до чешмата, видяха се тъкмо когато той пиеше вода и бе дигнал към нея очите си. Тръгнаха по тротоара, той се извини още веднъж:

– Неловко е така, както ви поканих. Не се познаваме. Хората гледат на такава постъпка...

Хората нищо не гледаха, бързаха, бутяха се в тях, пречеа им, помагаша им.

– Аз много се учудих на тези дълги вълнени чорапи – каза тя и се засмя. – Ние ги наричаме „бабешките чорапи“. Беше ми смешно, че питате толкова упорито за тях.

Радваше се на гласа си, той се изля толкова естествено и лесно, както всичко дотук. По външния му вид предполагаше, че ще я покани в някоя сладкарница и още отсега реши да си поръча коняк. Защо не? И тя ще бъде пряма като него и тъй ще отпразнуват случая. Ще бъде весела и хубава, другите ще се обръщат да я зяпат. Ще бъде най-сетне човек, а не електронен продавач на чорапи. Всеки се ражда с правото си да е човек.

Той спря, погледна я пак в очите, за кой ли път, и попита:

– Ама вие наистина ли нямате запазени от тези чорапи?

– Не. Защо ми са?

– Искате да кажете, че не знаете защо хората ги купуват така бързо? И не знаете, че те се разплитат и от преждата се плетат най-хубавите пуловери и жилетки. Така ли?

– Не. Никога не ми е идвало наум. И да ме убиеха, нямаше да се сетя. А колко е умно наистина. Четири чифта по два лева. Триста грама. Да, виж ти, като нищо може да се оплете цял пуловер. Колко жалко, че не съм се сетила, наистина да запазя от тези чорапи.

Той я гледаше усмихнат, после стана сериозен и погледна часовника си. Каза: „Колко жалко, наистина“, и гласът му наистина бе жалък. Извини се, от шест бил на кино. Много се радвал, че се запознали. Ако някога пак такава, щял да ѝ се обади, довиждане.

Момичето пропусна няколко мига след ръкуването и като се окопоти, него вече го нямаше. Красивият му перчем се вееше делово някъде напред из навалищата. Тя се обърна и тръгна по тротоара. Мина край своята витрина и се видя цялата, от петите до главата, също като в огледало.

Спря се и се загледа в себе си. Мразеше се. Светът отново бе станал нормално неестествен. Или пък ненормално естествен. Не знаеше. Сега и не можеше да мисли хубаво. Остана малко така, да погледа случайните минувачи, докато се разсее.

И видя как – когато се изравняваха с витрината – те забавят крачките си, вторачват се към щанда и правят симпатични мимики и знаци.

Вътре в магазина нямаше никой, затворено беше от преди половин час. Дори восьъчните манекени не се виждаха оттук със своите недостижимо хубави гърци.

И изведнъж направи още едно голямо откритие.

Хората, които минаваха край витрината и се заяпваха, съвсем не търсеха продавачката. Те сега дори не се интересуваха от своите вечни чорапи. Просто се оглеждаха и мимиките правеха на себе си. Загрижено проверяваха вида си, защото се готвеха за тъй важната среща.

Среща с някой, който се различава от тях.

КРАЙ

© 1983 Дончо Цончев

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

Дончо Цончев
ПРАЗНИК БЕЗ ПОДАРЪК

I издание

Рецензент Кръстю Куюмджиев
Редактор Стефан Поптонев
Художник Веселин Павлов
Художествен редактор Александър Хачатурян
Технически редактор Тодор Бъчваров
Коректор Нина Велчева

Издателски № 7082

Дадена за набор на 6.I.1983 г.

Подписана за печат на 10.IV.1983 г.

Излязла м. май

Печатни коли 11,50. Издателски коли 9,59

Условно-издателски коли 9,53.

Формат 84×108/32. Тираж 20 110

Цена 1,20 лв.

Код 22/9536222211/5605-9-83

Партиздат – София, бул. „В.И.Ленин“ № 47
ДП „Д. Благоев“ – София, ул. „Н. Ракин“ № 2

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3196>]